

Presentació

La prioritat: la lluita contra les desigualtats

José Montilla

President de la Fundació Rafael Campalans

Aquest informe, el setè des que es va iniciar la seva publicació l'any 2013 és, de nou, un clam per advertir de la urgència i la necessitat de l'acció política per fer front a les desigualtats. I per insistir en dues evidències. La primera: la correcció de les desigualtats no es resol amb el pas del temps, sinó que necessita l'acció dels poders públics, en la mesura que aquest es defineix com un estat social de dret. La segona: l'augment de la inequitat no només trenca la cohesió social sinó que a més és perjudicial per al bon funcionament de l'economia i per a la confiança en les institucions democràtiques.

Aquesta acció política ha de desenvolupar-se des dels diferents nivells de la nostra governança. És a dir, amb polítiques públiques que són responsabilitat, fonamentalment, del govern d'Espanya i del govern de Catalunya i que abasten tant les de caràcter més sectorial, com ara els serveis socials, l'educació i la formació professional, la salut, la dependència o l'habitatge, com les més transversals (política fiscal, regulació del mercat de treball, pensions, SMI...).

Des que la Fundació Campalans, sota el lideratge d'Eva Granados, va iniciar la publicació d'aquest informe han passat moltes coses al nostre país que, evidentment, han condicionat el desplegament i la definició d'aquestes polítiques públiques. Per dir-ho en poques paraules: la crisi financera del 2008, el procés, la pandèmia i, ara, la guerra d'Ucraïna i els seus efectes econòmics...

En termes de balanç, aquest llarg període de crisis encadenades ha comportat un empitjorament de la situació social i un increment de les desigualtats. Només per aquesta raó, l'Informe Social de la Fundació Campalans està ja més que justificat.

Hi ha un fil de continuïtat en aquestes set edicions: el compromís de la Fundació Campalans i de l'espai socialista per treballar en favor de la igualtat i fer-ho, més enllà de consignes i frases buides, per mitjà de l'anàlisi de les dades, la reflexió i la formulació de propostes.

Treballar per una societat més igualitària vol dir aplicar mesures de xoc a curt termini, dibuixar estratègies de llarg abast i articular un esforç de comunicació i pedagogia per tal que aquestes polítiques siguin compreses i compartides per la majoria de la societat. Vol dir, també, construir aliances polítiques i institucionals a Catalunya, al conjunt d'Espanya i a la Unió Europea.

En aquest nou informe trobareu treballs de Laia Castellana, David Lizoain, Michel Donaldson, Marisol Rojas, Eva Fajardo, Raquel Gil, Estrella Argüelles, Julio Martínez, Oriol Yuguero, Francesc Castellana, Marc Cabañas, Xavier Martínez-Celorio, José Martínez i Emili Ferrer, que donen les claus de l'actual situació a Catalunya i al conjunt d'Espanya. Són aportacions que ajuden a identificar els principals problemes que hem d'encarar en relació amb temes tan diversos com ara el canvi climàtic, les desigualtats socials i de gènere, la formació i el treball, els serveis socials, els serveis de salut o el sistema educatiu.

Al final del document trobareu unes conclusions, formulades per Eva Granados i Adrián Vidales que permeten fer una lectura política de les opcions que diferents governs adopten davant de les crisis, amb efectes i conseqüències també diferents: la resposta socialdemòcrata a la crisi derivada de la pandèmia ha estat ben diferent de la resposta neoliberal a la crisi del 2008. Hem passat de l'austeritat a tot preu a la solidaritat europea. Hem passat de les severes retallades de serveis públics i de drets dels ciutadans i les ciutadanes, a l'adopció de mesures per parar el cop a famílies i a empreses. Hem passat, doncs, de forçar una recuperació sobre la base d'uns esforços mal repartits a una recuperació en la qual la cohesió social no s'abandona i en la que les càrregues es reparteixen entre els diferents sectors de renda.

I el que és més important, crec: hem après col·lectivament que les crisis han de servir per millorar el funcionament del nostre sistema productiu, tot introduint les reformes necessàries per fer-lo més competitiu i a fer-ho, a més, intentant construir els consensos necessaris.

El govern d'Espanya ha posat en marxa mesures de gran importància per treballar en aquesta direcció. No es tracta només del "Pla de Recuperació, Transformació i Resiliència" amb el conjunt de plans sectorials que afecten els sectors més rellevants de la nostra economia. Es tracta també de les iniciatives posades en marxa: la reforma del mercat laboral, la recuperació de la capacitat de negociació de les organitzacions sindicals, l'increment del salari mínim (SMI), la reforma de les pensions, els ajuts directes a famílies amb pocs recursos, etc., etc.

Malauradament, aquest esforç de consens no ha estat possible amb les formacions conservadores del país. No és la primera vegada que ho veiem, però no hem de deixar de posar de manifest que, avui, la dreta ha estat incapaç de sumar els seus esforços per fer avançar objectius de solidaritat com ara la reducció de la temporalitat i la millora de la qualitat del mercat de treball, per exemple.

No només han posat bastons a les rodes –infructuosament, per cert– a l'agenda social del Govern, sinó que a més han intentat presentar Espanya davant la Comissió Europea –també infructuosament– com un govern incomplidor i fins i tot il·legítim. Constatar aquest fet no ens ha de fer tirar la tovallola: a Espanya, en conjunt, li convindria el concurs de la dreta per fer front a les reformes necessàries en matèria econòmica i social (i en moltes d'altres) que el conjunt de la societat reclama. És a dir, Espanya necessita que la dreta aprengui que es pot servir el país des d'una oposició constructiva i lleial a les institucions.

Dèiem en la presentació de l'informe de 2021 que l'etapa postpandèmica podia ser una bona oportunitat per plantejar el debat sobre un nou contracte social i per posar el combat per la igualtat al mateix nivell que el combat per la democràcia.

Hem de tenir l'esperança que el coneixement de les dades, la lucidesa de l'anàlisi i el compromís polític de la socialdemocràcia pugui trobar un espai de debat i de consens amb els sectors de la dreta del nostre país en què aquest nou contracte social es pugui materialitzar. Encara que només sigui per patriotisme.

En aquest context, a Catalunya vivim una etapa de tímids avenços en l'estabilitat i la cooperació institucional. L'actitud i les mesures adoptades pel govern de Pedro Sánchez i la predisposició a la recerca d'acords expressada pel PSC han fet possible un cert canvi de tendència.

És així que, finalment, els pressupostos de la Generalitat per al 2023 han pogut ser aprovats al Parlament gràcies a un gest de responsabilitat del grup Socialistes-Units per Avançar. Són més de 41.000 M€.

El govern ha de deixar de fer retòrica i posar-se a governar sobre les coses concretes que afecten la cohesió social del nostre país. Si l'exercici de l'autogovern no serveix per a la cohesió social dels catalans i les catalanes, per a què serveix???

No es pot simplement "estar" al govern. Es tracta de governar. És a dir, de prendre decisions, aplicar mesures, preveure les amenaces i avançar-se als problemes. A més, el govern ha de prendre consciència que no disposa de suport parlamentari suficient i que ha de buscar aliances i consensos. El govern català apel·la sovint a les insuficiències del sistema de finançament per justificar la feble política social desenvolupada durant aquests 10 anys, en els que s'ha perdut massa temps amb "el procés".

És cert que el sistema de finançament, que afortunadament fou millorat a partir de 2009, ha de ser actualitzat i corregit. Tan cert com que el govern de Catalunya ha abandonat de manera absurda i inútil aquesta batalla. Per descomptat que Catalunya, i en general el sistema de Comunitats Autònomes, necessita un sistema de finançament més clar, més just i més corresponsable. Arribar a un acord en aquesta matèria requereix feina, perseverança i aliances. Desentendre-se'n és la pitjor de les solucions. I no utilitzar les capacitats de tot ordre que l'Estatut confereix al govern per a dur a terme les polítiques públiques necessàries és portar el país a la paràlisi.

Crec que el govern actual, presoner de la seva retòrica abrandada i de la competència interna per l'hegemonia del moviment independentista, ha de tenir el coratge de governar per, entre altres coses, fer possible una agenda compartida de lluita contra les desigualtats com la que, modestament, oferim en aquest Informe Social.